

YERLİ MODERN FARKLI
Çağdaş Türk Düşüncesi Üzerine Yazılar

Mahmut Hakkı Akın

Matbu

Matbu Kitap – 17
Türk Düşüncesi – 3

Mahmut Hakkı Akın , *Yerli Modern Farklı:
Çağdaş Türk Düşüncesi Üzerine Yazılar*

Editör: Lütfi Sunar
Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı & Cilt:
Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43
Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)
1. Baskı: İstanbul, 2022

ISBN: 978-605-9253-05-5

© Matbu Kitap, 2022
Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Matbu Kitap
Akfırat Mah. Fatih Sultan Mehmet Bulvarı. No: 3 Tuzla İstanbul
bilgi@matbukitap.com | www.matbukitap.com

Mahmut Hakkı Akın

YERLİ MODERN FARKLI
Çağdaş Türk Düşüncesi Üzerine Yazılar

Matbu

Türk Düşüncesi Dizisi

Bu dizi Türkiye'de sosyal ve siyasal düşüncelerin değişimini ele alan metinlere yer vermektedir. Dizide Türk düşüncesindeki çağdaş gelişmeleri ve temel meseleleri ele alan özgün araştırma metinleri yayımlanmaktadır.

Dizideki Diğer Kitaplar

Mahmut Hakkı Akın, *Türkiye'de Modernleşme: Din, Siyaset ve Toplumsal Değişme*

Mahmut Hakkı Akın & Faruk Karaarslan, *Hayat Penceresinden: Mustafa Aydın ile Nehir Söyleşi*

Mahmut Hakkı Akın, *Türk Sağı: Siyaset ve Sosyoloji Yazıları*

Mahmut Hakkı Akın, 1981 yılında Karaman'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Karaman'da tamamladı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu (2003). Yüksek lisans (2005) ve doktora eğitimini (2009) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında tamamladı. Sosyoloji alanında 2013 yılında doçent, 2018 yılında profesör unvanlarını almaya hak kazandı. Selçuk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde akademisyen olarak çalıştı. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Türk modernleşmesi, siyaset sosyolojisi, sosyal teori, İslamcılık, muhafazakarlık alanlarında çalışmaktadır. mahmuthakin@gmail.com

İçindekiler

Kitaptaki Yazıların Künye Bilgileri	ix
Önsöz	xi
Said Halim Paşa Düşüncesinde Yerlilik Meselesi	1
Mehmet Akif Ersoy Düşüncesinde Çalışma ve <i>Safahat</i> 'ta Çalışma Ahlakı	17
Türk Modernleşmesinde Kültürel Bölünme, Muhafazakârlık ve Ahmet Hamdi Tanpınar	39
Türk Modernleşmesini Analiz İmkânı Olarak <i>Saatleri Ayarlama Enstitüsü</i>	61
Kemal Tahir ve Türkiye Siyasi Kültürü	77
İslamcılığın Fetret Devri, <i>Büyük Doğu</i> Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek	89
1960-1980 Yılları Arasında <i>Büyük Doğu</i> Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek	111

Osman Turan ve Türkiye’de Muhafazakâr Milliyetçilik	137
Türkiye’de İslamcılık ve Sistematik Bir Düşünce İddiası Olarak Diriliş Düşüncesi	159
Kaynakça	173

Kitaptaki Yazıların Künye Bilgileri

Said Halim Paşa Düşüncesinde Yerlilik Meselesi, *Said Halim*

Paşa Kitabı: Sadrazam ve Düşünür, (Der. A. Öz), İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, ss. 643-650.

Mehmet Akif Ersoy Düşüncesinde Çalışma ve Safahat'ta

Çalışma Ahlakı, *Emek ve İş Ahlakı*, (Der. M. E. Kala), Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 2022, ss. 207-221.

Türk Modernleşmesinde Kültürel Bölünme, Muhafazakâr-

lık ve Ahmet Hamdi Tanpınar, *60 Yıl Sonra Bursa'da Tanpınar Zamanı*, (Der. Y. Aydın), Bursa: Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, 2022, ss. 63-87.

Türk Modernleşmesini Analiz İmkânı Olarak Saatleri Ayar-

lama Enstitüsü, *Vefatının 60. Yıldönümünde Edebiyat-Sosyoloji Bağlamında Tanpınar Sempozyumu*, Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2022, ss. 31-42.

Kemal Tahir ve Türkiye'nin Siyasi Kültürü, *Kemal Tahir Kita-*

bı: Bir Aydın, Üç Dönem. (Der. A. Öz), İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2020, ss. 177-185.

Türkiye’de İslamcılığın Fetret Devri, Büyük Doğu Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek, *İslam’ı Uyandırmak II: Çok Partili Yaşama Geçerken İslamcı Düşünce ve Dergiler*, (Der. L. Sunar), İstanbul: İlem Yayınları, 2018, ss. 103-120.

1960-1980 Yılları Arasında Büyük Doğu Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek, (Der. V. Işık, A. Köroğlu, Y. E. Sezgin), Ankara: Nobel Yayınları, 2016, ss. 185-203.

Osman Turan ve Türkiye’de Muhafazakâr Milliyetçilik, *Cumhuriyet Dönemi Türk Düşüncesi*, (Der. Ö. Buçukcu), Ankara: Bibliyotek Yayınları, 2017, ss. 215-229.

Türkiye’de İslamcılık ve Sistematik Bir Düşünce İddiası Olarak Diriliş Düşüncesi, *Tezkire*, (65), 2018, ss. 9-18.

Önsöz

Bu kitap, daha önce makale, kitap bölümü ve bildiri metni olarak yayınlanmış yazıların bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Yazıların ortak teması, Türkiye'nin modernleşme tecrübesinin ürettiği kültürel ve siyasal bölünmenin daha çok fikrî yönüne odaklanmasıdır. Burada değerlendirilen düşünürler, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e daha merkezî hale gelen Batıcı düşünceye ve iktidar söylemine fikirleriyle tam uyum sağlamayan, ancak bu söyleme karşı duruşları bütünüyle makul sınırların dışına taşmayan isimlerdir. Bu nedenle kitabın bütününde Türkiye'de yerleşik sağ-sol bölünmesinin ötesinde bir yorum kabul edilmiştir.

Kitapta geçen isimlerin tamamının siyasal bir yönü vardır. Said Halim Paşa ve Mehmet Akif Ersoy, İttihat ve Terakki Fırkasının İslamcı kanadının önemli temsilcileri ve Sebilürreşad Dergisi'nin yazarlarıdır. Ahmet Hamdi Tanpınar 1942-1946 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin Maraş Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapmıştır. Ömrünün sonuna kadar da CHP sempatisini kalmıştır. Kemal Tahir, önce Cumhuriyet'in kurucu söylemine inanmış, daha sonra kendi tarihsel ve sosyolojik gerçekliğinin peşinde bir sosyalizm anlayışını savunmuştur. Necip Fazıl Kısakürek, tek partili dönem-

de CHP'den milletvekili adaylık başvurusu yapmış, çok partili hayata geçişle *Büyük Doğu* Cemiyeti'ni partileştirmeye çalışmış, 1950'lerde daha çok Demokrat Parti'ye yakın durmuştur. Milli Görüş Hareketi'nin iki partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi ile de yakınlığı bulunan Necip Fazıl Kısakürek, Türk sağının önemli bir fikir ve aksiyon adamıdır. Osman Turan, Türkiye'de muhafazakâr milliyetçiliğin hem fikir hem de aktif siyaset yönünden önemli bir temsilcisidir. Demokrat Parti, Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'nde milletvekilliği yapmış, Türk Ocakları, Türk Milliyetçiler Derneği gibi kuruluşlarda öne çıkan, etkili bir fikir adamı olarak dikkat çekmiştir. Sezai Karakoç, Cumhuriyet Dönemi İslamcılık hareketinin önemli ve sembol isimlerinden birisidir. CHP karşıtı bir anlayışla güncel siyasete daha mesafeli dursa da fikirlerini yayma adına önce Diriliş Partisi'ni, ardından da Yüce Diriliş Partisi'ni kurmuştur.

Kitapta farklı yönleriyle düşünceleri değerlendirilen isimlerin bir şekilde siyasetle ilişkili olmalarının ve daha çok güncel siyasi kurgulardan ve kalıplardan anlaşılmalarının meseleleri bütüncül analiz etmeyi ıskalayan yönleri vardır. Bir entelektüel için fikri harekete dahil olmak, sadece onu benimsemek ve savunmak demek değildir. Yeni yorumlar geliştirmek, sorulmayan bazı soruları sormak ve muhalif olduklarına karşı fikri mücadele vermek gibi güncel siyasetin ötesinde bir anlayış ve pratik söz konusudur. Elbette burada değinilen isimlerden de güncel siyasete göre hareket eden, söyledikleriyle yaptıkları çelişenler olmuştur. Bu isimler, katkı yaptıkları alanlar ve siyasi görüşler açısından önemlerini hâlâ korumaktadır. Asıl vurgulanması gereken konu, bu fikir adamlarının sadece göründükleri ve gösterildikleri gibi olmadıklarıdır. Onlar da kendi insan olmakla ilgili sınırlılıkları dahilinde hareket etmişlerdir. Övmeye ve yermede abartıların ötesinde, bütüncül bir bakışla anlamaya ve yorumlamaya çalışmak esastır.

Kitaptaki yazıların farklı konularda akademik çalışmalar yapanlara katkı sağlamasını temenni ediyorum. Yazıların bir araya getirilmesinin amaçlarından biri budur. Yazıları bir araya getirmeyi teklif eden Lütfi Sunar ve Öner Buçukcu'ya teşekkür ederim. Okuyanlara faydası olması temennisiyle...

Mahmut Hakkı Akın

Üsküdar-2022